

Policy brief #4, 30.05. 2024

**Відносини України з державами Глобального Півдня  
в у мовах російсько-української війни**

**Сергій Кардаш**

ЦПР НАУОА

**Юрій Мацієвський**

ЦПР НАУОА

Наукова редакція

**Юрій Мацієвський**

Центр політичних досліджень НАУОА

Острого, 2024

У відносинах із країнами Глобального півдня Україна має дві мети: просування українського плану завершення війни, тобто «формули миру» Володимира Зеленського та залучення якнайбільшої кількості країн для участі у Саміті миру, який має відбутися у червні у Швейцарії. Водночас Україна прагне повернути свій статус глобального гаранта продовольчої безпеки, а також «продати» свій досвід у сфері кібербезпеки, цифровізації держпослуг, підготовки студентів, що важливо для багатьох країн Глобального Півдня.

Разом з тим у ЗМІ Глобального Півдня рідко звучить тема російської агресії проти України. У центрі уваги традиційно перебуває західний колоніалізм, торговельні війни, санкції, глобалізація та інші геополітичні дискусії. Москва використовує ці теми з метою просування нарративу про те, що в Україні Росія протистоїть НАТО. У більшості країн Глобального Півдня Україні поки що не вдалося похитнути перевагу Росії у війні нарративів.

### Інтереси України в Азійському регіоні

Згідно розробленої ще у 2021 році [Азійської стратегії України](#), ключовими державами регіону є Індонезія, Індія та Китай. Саме з окремими державами Азії Україна мала тривалі стабільні економічні відносини. У глобальному розрізі 40–45% українського агроекспорту [припадає](#) саме на країни Азії.

Російське повномасштабне вторгнення підкреслило потребу в інтенсифікації відносин з азійськими державами. З цієї метою, наприклад, Україна першою серед держав Центральної Європи [приєдналася](#) до основоположного документу АСЕАН (Асоціації держав Південно-Східної Азії). Це дозволить мати нормативно-правову базу задля підтримання регулярних політичних, економічних, культурних і гуманітарних контактів та розвитку взаємовигідних проєктів.

Серед усіх держав Південно-Східної Азії найтісніші відносини Україні вдалося встановити з Індонезією. Примітно, що саме Президент Індонезії у червні 2022 року став [першим](#) лідером регіону, який приїздив до України з початку повномасштабного російського вторгнення.

В рамках того візиту Київ та Джакарта підписали угоду про безвізовий режим та домовилися, що Індонезія допоможе у відновленні лікарень Київщини, надасть необхідні медикаменти та іншу гуманітарну допомогу. Водночас, Індонезія наразі зайняла нейтральну позицію щодо російського повномасштабного нападу.

Індонезія є важливим партнером України в Південно-Східній Азії, і Україна може стати воротами для індонезійських інвесторів на європейський ринок. Індонезія [залишається](#) найбільшим торговим партнером України в регіоні Південно-Східної Азії, а Україна – третім за величиною торговим партнером у Східній Європі. Двосторонній товарообіг у 2021 році склав 1,24 мільярда доларів США і збільшився на 22% порівняно з 2020 роком. На жаль, у 2022 році обсяг двосторонньої торгівлі становив 320 мільйонів доларів США та скоротився на 74% порівняно з 2021 роком. Основною продукцією, яку Індонезія експортувала в Україну, були пальмова олія, маргарин і кава. Основними статтями українського експорту [були](#) пшениця (80%) та кукурудза (8%). 2023 рік відзначився певними позитивними ознаками, до яких належать подолання скорочення товарообігу з його подальшим незначним зростанням,

Найбільш перспективними [галузями](#) для поглиблення двостороннього торговельно-економічного співробітництва залишаються:

- сільськогосподарська (постачання зернових культур та товарів їх переробки, свіжих овочів та фруктів, продукції м'ясо-молочної галузі);

- військово-технічна (постачання та ремонт військової техніки та озброєння, а також передача технології їх виготовлення);

- енергетична (постачання турбін, генераторів, трансформаторів для теплових та гідроелектростанцій, зокрема у рамках реалізації Урядової програми будівництва нових електростанцій загальною потужністю 35000 МВт вартістю 88 млрд. дол. США, з яких 38% за рахунок державного бюджету та 62% - залучення інвестицій);

- металургійна (метали та вироби з них, технології та обладнання для металургійних заводів);

- ІТ (цифрова економіка РІ є однією з найбільших та найдинамічніших в регіоні ПСА, прогнозований обсяг якої у 2025 році становитиме понад 130 млрд.дол.США. Найбільше зростання спостерігається у фінансовій сфері (банківська діяльність), онлайн медіа, е-комерції та рітейлу);

- фармацевтична (фармацевтичний ринок РІ динамічно розвивається, демонструючи середньорічний приріст близько 12,5%, є найбільшим в АСЕАН та за оцінками експертів його розмір складе 10 млрд.дол.США у 2021 р.);

- харчова промисловість.

У відносинах із *Китаєм* Україна поки що безуспішно намагається залучити китайське керівництво до української формули світу, а Китай так і не зміг залучити Україну до своєї ініціативи «Один пояс, один шлях». Досі Україна не приєдналася до жодного інфраструктурного проекту в рамках цієї ініціативи. Водночас, Китай залишається найбільшим торговельним партнером України в Азійському регіоні. Експорт України в Китай щороку [зростає](#) на 12% протягом останніх 25 років. У 2020 році Україна експортувала товари в КНР на суму 7,26 млрд. дол. США, зокрема залізну руду, кукурудзу та рослинну олію. У 2021 році експорт склав 9,4 млрд. дол. США, імпорт з Китаю становив 9,8 млрд. дол. США.

Китай імпортує з України декілька стратегічно важливих товарів. Це стосується сільськогосподарської продукції та залізної руди. Водночас упродовж останніх десятиліть співпраця Китаю та України у військово-технічній галузі дала можливість Пекіну отримати певну незалежність від отримання російських технологій. Україна була третім за величиною постачальником зброї до КНР після Росії і Франції. В останні роки експорт продукції ОПК з України до Китаю складався з газових турбін для китайських есмінців, авіаційних турбовентиляторних двигунів, танкових дизелів та декілька транспортних літаків Іл-78.

Тут слід зазначити очевидні дисбаланси зовнішньополітичних орієнтацій України у Східній Азії. Довгострокові геоекономічні інтереси України диктують Києву необхідність зміщення акценту української політики більшою мірою на

співпрацю з Японією та Південною Кореєю взамін традиційної орієнтації на авторитарний Китай, що не пройшла випробування воєнним часом.

Це пояснюється тим, що з початку війни відносини між Україною та Японією та Південною Кореєю зміцнилися та вийшли на рівень особливого партнерства. У жовтні 2023 р. Україна та Японія [розпочали](#) перший раунд переговорів про гарантії безпеки. Японія стала четвертим після США, Великобританії та Канади партнером, з яким Україна розпочала спільні переговори. Це підтверджує її надійність як ключового союзника України в Азії.

Водночас Японія та Південна Корея надають суттєву фінансову та гуманітарну допомогу Україні у боротьбі проти агресора. З лютого 2022 р. Японія сукупно надала Україні понад 7 млрд дол., переважно на гуманітарну допомогу та військову техніку нелетального характеру, а Південна Корея [близько](#) 3 млрд. дол. США. Останнім часом відносини України з цими країнами значно зміцнилися і мають перспективу набуття стратегічного характеру.

Відносини України з Індією на перший погляд нічим не відрізняються від відносин із Китаєм, оскільки Нью-Делі також тісно співпрацює з Москвою. Однак, тісні відносини з РФ – це даність для дуже багатьох країн азійського регіону.

В будь-якому випадку, Україна намагається знайти точки співпраці з Індією, які дадуть результат та наблизять перемогу і відбудову України. Останнім часом, однак, між Києвом та Нью-Делі відновився політичний діалог. Зокрема, на полях тогорічного саміту G7 в Японії Зеленський зустрівся з прем'єром Індії Нарендрою Моді. В березні 2024 року відбулася також телефонна розмова між лідерами держав. Президент України [підкреслив](#) важливість участі Індії в інавгураційному саміті миру, підготовка до якого триває у Швейцарії.

В березні цього року також [відбувався](#) візит глави українського МЗС до Індії. Дмитро Кулеба також повідомив, що українська дипломатія працює над організацією візитів Прем'єр-міністра Індії Нарендри Моді до України та Президента України Володимира Зеленського до Індії.

В той же час, Україна прагне відновити втрачений рівень економічних відносин з Індією. Внаслідок російського повномасштабного вторгнення [товарообіг](#) між державами впав з 3,5 млрд дол США у 2021 році до 2,5 млрд. у 2022 році. За результатами січня-вересня 2023 р. обсяги двосторонньої торгівлі товарами з Індією становили 1,79 млрд. дол. США.

У I півріччі 2023 р. основними товарними позиціями українського експорту до Індії були: олія соняшникова (на суму 242,1 млн. дол. США), вугілля кам'яне, антрацит (31,9 млн. дол. США), інші товари (27 млн. дол. США), солі та гідроксиди амонію (2,6 млн. дол. США), труби, трубки і профілі з чорних металів (1,5 млн. дол. США). В імпорті з Індії переважали: нафта та нафтопродукти (на суму 610 млн. дол. США), лікарські засоби (80 млн. дол. США).

Пріоритетними напрямками співробітництва розглядаються військово-технічне співробітництво, співпраця у сферах високих технологій, альтернативної енергетики, фармацевтики, медицини, освіти, туризму, реалізація інфраструктурних проектів.

## Інтереси України в Африці

До «великої» війни у фокусі дипломатичної діяльності були політичні та торговельно-економічні контакти України з країнами Північної Африки (Алжир, Єгипет, Лівія, Марокко, Судан, Туніс). Сьогодні ж українська стратегія [передбачає](#) перезавантаження відносин з усім континентом. Особливо Україну цікавлять ті держави, які мають потужні економіки, такі як Нігерія, Ефіопія, ПАР, чи стрімко розвиваються, як Кенія.

На цей момент, Україна [має](#) 13 посольств в Африці. МЗС повідомило, що нові планують відкрити в Гані, Руанді, Судані, Танзанії. І ще три - в країнах, які поки що не називають.

Важливість співпраці з державами африканського континенту пояснюється в першу чергу тим, що африканські держави складають понад чверть голосів в ООН. Цей факт особливо важливий для Києва у його дипломатичній боротьбі проти російської агресії (зазвичай, за подібні резолюції в Генасамблеї ООН голосує трохи більше 50% африканських держав, інші переважно утримуються). Практично усі ці держави були жертвами іноземного панування, агресивних війн, економічного домінування – всього того, з цим стикалася або стикається сьогодні Україна.

Окрім того, Африка важлива для України, оскільки [вплив](#) країн континенту на глобальну економіку та події на міжнародній арені зростає. Левова частка африканських держав наразі демонструє зростання економіки – наприклад, від 2-2,5% на рік (Марокко і Чад) до 7-8% (Руанда та Нігер). Інвестиції з-за кордону в країни Африки також стрімко збільшуються, як і обсяги внутрішнього виробництва. Демографічний ріст континенту збільшує попит на продукти харчування, а з тим і на сільськогосподарське обладнання. Розвиток міст привертає увагу будівельних компаній, а ускладнення структури економіки вимагає використання нових технологій обробки сировини. Усе це – можливості, які почасти використовує Україна для налагодження торговельних зв'язків із материком.

З іншого боку, Африка, завдяки особливостям клімату чи географії покладів корисних копалин, має ресурси, необхідні для підтримки та розвитку української економіки. Так, наприклад, із Гвінеї ми імпортували боксити, необхідні для металургійної промисловості, а з Кот-д'Івуару – какао для кондитерських виробів.

Дипломатична активність України на африканському континенті також пояснюється тим, що тут агресивно діє Росія. Є низка країн, які піддалися антизахідним наративам та російській пропаганді й зараз намагаються знайти захист «під парасолькою РФ». У Малі, Буркіна-Фасо, Нігері до влади прийшли військові хунти, які симпатизують Москві. Від так, розширення своєї присутності в Африці розглядається як один із засобів протидії російському впливу.

Нова українська політика на африканському напрямі, [ґрунтується](#) на Стратегії розвитку відносин з державами Африки, затвердженій Президентом України Володимиром Зеленським у січні 2022 року. Африканська стратегія – закритий для публіки документ. Але речник МЗС Олег Ніколенко [розповів](#), що

вона передбачає створення нових можливостей для держави, бізнесу та громадян в Африці та перезавантаження відносин, які не розвивалися останні 30 років.

Крім того, наприкінці минулого року була [розроблена](#) перша в історії української дипломатії Комунікаційна Стратегія «Україна – держави Африки». Документ, строк дії якого охоплює трирічний період (2024-2026 роки), спрямований на поглиблення та розширення комунікаційних зв'язків України з державами континенту. Стратегія дозволить системно підвищувати обізнаність цільових аудиторій в країнах Африки щодо України. Також в документі аналізуються комунікаційні контексти кожного з субрегіонів Африки, особливості сприйняття образу України й поширені антиукраїнські наративи в них та окремих країнах тощо.

До повномасштабного вторгнення Україна підтримувала традиційні зв'язки з окремими державами Африки, насамперед, в аграрній та військовій сферах. Наприклад, 69% українського експорту до країн Африки [складала](#) аграрна продукція (зерно, олія, насіння). Основними експортерами української продукції були Єгипет, Алжир, Туніс, Лівія, Марокко, Ефіопія, Нігерія, Сенегал, Гана та Кенія.

Вплив України на африканські країни наразі [відбувається](#) за допомогою програми «Grain from Ukraine», до якої долучилися амбасадори – знавці Африканського континенту. Сама програма «Grain from Ukraine» започаткована у листопаді 2022. Вона реалізовується завдяки понад 30 державам-донорам, які купують українське зерно для передавання його африканським країнам, що потерпають від дефіциту продовольства. Сума коштів вже досягла 200 млн доларів. Загалом програма «Grain from Ukraine» забезпечувала зерном щонайменше 5 мільйонів людей.

Однак, у глобальному розрізі лише до 15% українського агроекспорту [припадає](#) на країни на Африки. Експерти пояснюють такі незначні обсяги постачання продукції сільського господарства з України специфікою регіону. Вхід на внутрішні ринки цих країн можливий лише за політичної та фінансової підтримки з боку держави, коли співпраця в агросфері підкріплюється іншими опціями (постачання озброєнь, технологій, співробітництво у сфері видобутку природних ресурсів, будівництво промислових та інфраструктурних об'єктів). Тобто потрібна чітка зовнішньополітична доктрина України щодо африканського напрямку з включенням країни до програм допомоги континенту, яка тільки в процесі початкової імплементації.

Важливим елементом співпраці з деякими країнами Африки була також миротворча активність України. Українські миротворці [брали](#) участь у 10 місіях ООН в Африці (навіть після 2014 р.; останні були виведені лише у вересні 2022 р.). Наприклад, у нещодавно відкритому посольстві в Демократичній республіці Конго, станом на початок повномасштабної війни [перебували](#) понад 260 українських військовослужбовців. Це був найбільший контингент – 78% українських миротворців у світі на той час.

Український миротворчий контингент також діяв в Кот-д'Івуарі, де 11 квітня цього року відкрили українське посольство. За словами глави українського МЗС, у

Кот-д'Івуарі добре розуміють ризики російської присутності в деяких африканських країнах, яка, зокрема, призводить до військових переворотів. Саме тому, ця країна зацікавлена у вивченні та перейнятті безпекового досвіду України. Окрім того, Кот-д'Івуар цікавиться співпрацею з Україною в освіті, сільському господарстві, сферах технологій, цифровізації.

Загалом же, за [словами](#) глави МЗС Д. Кулеби, Україна може допомогти африканським державам у сфері продовольчої безпеки, навчанні, кібербезпеці, цифровізації держпослуг, фармацевтиці.

### **Інтереси України в Південній Америці**

Незважаючи на встановлені дипломатичні відносини з усіма державами Південної Америки, дипломатична [присутність](#) України у цьому регіоні «доволі скромна» – там діє лише п'ять українських посольств (Бразилія, Перу, Куба, Аргентина, Чилі). При тому, кожен з послів відповідає за кілька країн, а штат посольств доволі нечисленний.

Згідно Стратегії зовнішньополітичної діяльності України, затвердженої Президентом у 2021 році, Україна розглядає Бразилію у якості стратегічного партнера в цьому регіоні. В той же час, для України важливим партнером виглядає Аргентина, яка разом з Бразилією є членом G-20. Ці дві країни, попри всі економічні проблеми, є одними з найбільших економік регіону. Крім того, і так історично склалося, політично мають великий вплив в регіоні.

В перспективі, Україна також планує приділити більшу увагу менш впливовим державам, які висловлюють підтримку Україні на міжнародних майданчиках: Чилі, Перу, Колумбії та Уругваю.

Інтенсифікація відносин з державами Південної Америки була [визначена](#) одним з пріоритетів роботи Міністерства закордонних справ України у 2023 році. Зокрема, Володимир Зеленський провів он-лайн зустрічі з деякими лідерами регіону, зокрема з лідером Чилі Габрієлем Боричем, з яким обговорив можливість досягнення «більшої консолідації» південноамериканської підтримки України. З цією метою український лідер виступив перед конгресом Чилі, і це стало його першим виступом перед парламентом країни цього регіону.

Крім того, у грудні 2023 року В. Зеленський [здійснив](#) закордонний візит до Аргентини, де взяв участь в інавгурації нового президента Хав'єра Мілея. Окрім, власне, самого Хав'єра Мілея, Володимиру Зеленському вдалося провести досить такі продуктивні зустрічі з лідерами Парагваю, Уругваю, Еквадору та Чилі. Це перший візит українського президента до цього регіону з 2011 року, що є свідченням того, наскільки цей регіон стає важливим для України і наскільки Україна намагається посилити свою присутність.

Як і у випадку з африканським континентом, насамперед українська дипломатія [прагне](#) збільшення підтримки «формули миру» з боку держав Південної Америки. Справа в тому, що з моменту повномасштабного вторгнення переважна більшість південноамериканських країн займає нейтральну позицію в цій війні.

З метою донесення української позиції, МЗС розробив Стратегію розвитку відносин України та країн Латинської Америки і Карибського басейну (ЛАКБ). За [словами](#) Дмитра Кулеби, Стратегія визначає такі цілі відносин України та країн ЛАКБ: забезпечення підтримки України зі сторони країн регіону в протидії російській агресії, деокупації тимчасово окупованих територій України, відновленні суверенітету та територіальної цілісності нашої держави в її міжнародно визнаних кордонах; забезпечення участі країн ЛАКБ у втіленні Формули миру Президента Володимира Зеленського; сприяння українським експортерам у виході на ринки країн ЛАКБ; збільшення обсягів торгівлі та інвестицій; підтримка українських громад в країнах ЛАКБ задля реалізації їх національно-культурних та мовних потреб; посилення української інформаційної присутності та боротьба із російською пропагандою; просування української культури.

Також ведеться робота щодо [організації](#) у 2024 році саміту Україна – Латинська Америка, а МЗС України ініціює відкриття у регіоні п'ятьох нових посольств. Від так, саме політична співпраця поки залишається найефективнішим інструментом просування інтересів України в Південній Америці.

Україна активно намагається використовувати в регіоні культурну дипломатію. Наприклад, важливим [фактором](#) впливу на сучасне керівництво Аргентини є українська діаспора. Це сьома за чисельністю у світі та друга за чисельністю в Південній Америці діаспора, яка налічує понад 300 тисяч осіб українського походження та 25 об'єднань української громади. Аргентинці українського походження – це невід'ємна частина суспільства, серед них багато відомих культурних діячів та спортсменів, що мають суттєвий вплив на політику держави. Їхня позиція значною мірою сприяла тому, що поряд з Мілеєм інші кандидати на президентських виборах поспішили виявити солідарність з Україною.

Крім того, прихід до влади в Аргентині прозахідного лідера значно підвищує ймовірність співпраці між державами у військово-технічній сфері. Аргентина має багато зразків техніки, які використовуються зараз Силами оборони України. Хоча наразі Аргентина не заявляла про надання військової допомоги Україні (окрім двох гелікоптерів не військового призначення Мі-17Е), однак вектор, який задає новий Президент, дозволяє сподіватися, що саме ця країна стане першою в Південній Америці, яка надасть озброєння ЗСУ.

Інші напрямки співпраці поки не вселяють оптимізму. Україна мала низку проектів співробітництва з країнами Південної Америки у 2000-х роках, проте співпраця і торгівля з регіоном різко впала, зокрема, через економічну кризу 2008 року і вплив війни на Донбасі. Українські дипломати після 2014 року зіткнулися тут з усією силою російської пропаганди і спадком антиамериканських настроїв, які автоматично переносилися на ставлення до України.

Наприклад, за наявними [даними](#), за січень-листопад 2023 року обсяг зовнішньої торгівлі товарами між Україною та Аргентиною склав всього лише 51,4 мільйони доларів та зменшився на 0,7 відсотків у порівнянні з аналогічним періодом 2022 року. З них український експорт становив 2,2 мільйони доларів, а імпорту – \$49,2 мільйони. У структурі українського експорту домінують чорні



метали та вироби з них, полімерні матеріали, руди, продукція машинобудування та хімічної промисловості тощо. Імпорт з Аргентини в Україну, переважно, включає рибу та ракоподібних, насіння і плоди олійних рослин, їстівні плоди й горіхи, котли та машини, а також фармацевтичну продукцію.

До повномасштабного вторгнення, падав [товарообіг](#) України та Бразилії. Зокрема, найбільший показник двостороннього товарообігу з Бразилією спостерігався у 2008 р., коли він сягнув 1,031 млрд дол. США (експорт з України дорівнював 469 млн дол. США, імпорт – 562 млн дол. США). У 2021 р. товарообіг становив 564,1 млн. дол. США (експорт товарів з України становив 181,3 млн. дол. США, імпорт - 382,8 млн. дол. США). Структура українського експорту: чорні метали (103,6 млн. дол. США), пластмаси, полімерні матеріали (34,9), фармацевтична продукція (18,4), вироби з чорних металів (8,3), вата (7,3), каучук, гума (3,1), тютюн і промислові замітники тютюну (1,2). Структура імпорту: цукор і кондитерські вироби з цукру (58,9), руди, шлаки і зола (50,5), тютюн і промислові замітники тютюну (40,8), засоби наземного транспорту крім залізничного (31,5), чорні метали (30,1), насіння і плоди олійних рослин (26,1), фармацевтична продукція (23,7), реактори ядерні, котли, машини (22,7), кава, чай (20,6), різні харчові продукти (20,4). А повномасштабне вторгнення РФ ще більше скоротило двосторонню торгівлю.

Проте, Україна планує розширити сфери співпраці з державами Південної Америки, в тому числі з Бразилією та Аргентиною. Зокрема, глава українського МЗС [представив](#) комплексну пропозицію для держав Південної Америки, яка складається з чотирьох основних елементів.

За його словами, це, зокрема, продовольство. Попри те що більшість південноамериканських країн є агропромисловими, всі вони потребують продовольства і поки що не захищені від продовольчої кризи.

Ще один елемент - високоосвічені кадри. У цьому контексті Кулеба нагадав, що за останні 10-15 років Україна готувала для країн регіону по 600-700 кваліфікованих фахівців щорічно.

Третя складова комплексної пропозиції - українське технологічне обладнання для стрімкого розвитку латиноамериканських індустрій. В цьому секторі Україна завжди була одним з традиційних постачальників енергетичного обладнання для ГЕС і ТЕС: турбін, трансформаторів, генераторів.

І по-четверте, більшість країн Латинської Америки цікавить український досвід та досягнення світового рівня у цифровізації, кібербезпеці, ІТ та у креативних індустріях.

Україна також має [пропозиції](#) для країн регіону, яких раніше не озвучувала, наприклад інноваційні рішення в захисті навколишнього середовища, меліорації, дбайливого використання водних ресурсів, методів проведення сервісних та ремонтних робіт на нафто- і газогонах без їх зупинки.

**Інформаційна протидія «м'якій силі» та нарративам Росії в країнах Глобального Півдня**

Російська пропаганда не є оригінальною на азійському напрямку. На думку [експертів](#), головування Індонезії у G20 у 2022 році, як і минулорічне головування Індії, тримали суспільства і політичні еліти цих країн у пропагандистському фокусі росіян. Наразі, враховуючи нарративи, метою максимум для російської пропаганди стало формування сталого переконання у громадськості Індії та Індонезії, що саме так званий колективний Захід затягує війну, таким чином перекладається відповідальність за зрив мирних ініціатив. Цільові аудиторії переконують, що Захід є першопричиною будь-якого погіршення внутрішньополітичної чи соціальної ситуації у згаданих країнах.

Окрім цього, Росія останнім часом [розширила](#) свою культурну присутність в Індонезії, зокрема, відкрила культурний центр у Джакарті, запустила освітні програми для студентів, запустила індонезійську версію свого сайту Russia Beyond the Headlines тощо.

Натомість Китай став одним із ключових партнерів Росії в питанні щодо пропаганди та дезінформації про війну в Україні.

В цих умовах, Україна не спроможна демонструвати ефективну протидію поширенню дезінформації. Україна досі не має стратегії власної інформаційної присутності в цьому регіоні. Нейтралітет азійських країн це результат відсутності власної інформаційної політики та проактивної дипломатії в регіоні. На відміну від РФ, яка інформаційно присутня окремо в кожній державі.

На африканському континенті російські позиції, на відміну від українських, також досить сильні. Зокрема, це пояснюється тим, що упродовж понад 30 років після розвалу СРСР, РФ [намагається](#) сформувати імідж головної спадкоємиці всього того, що зробив Радянський Союз для африканських країн. Ідеться про визвольний рух і боротьбу з апартеїдом, де Радянський Союз мав дуже вагомий роль. Ця ностальгія зближує з Росією країни, де правлять партії, які постали з лівих визвольних рухів, наприклад, ПАР, Намібію, Алжир, Уганду.

Другий [фактор](#) - антизахідні настрої, поширені через претензії щодо часів колоніалізму, Холодної війни, війн в Іраку та Лівії. Зрештою, багато країн зацікавлені в економічній співпраці з Росією. Наприклад, Росія є найбільшим постачальником зброї Африці: її купують Алжир, Єгипет, Ангола, Нігерія, Судан, Ефіопія, Уганда.

Африканські країни цікавляться можливостями РФ в атомній енергетиці - «Росатом» з липня 2022 року будує АЕС Ель-Дабба для Єгипту. Це одна з причин, чому Україні важко отримати підтримку навіть від Єгипту, відносини з якими завжди були у пріоритеті.

РФ посилює позиції в інфопросторі через відкриття агентств Sputnik Afrique та Sputnik Africa. Фундамент м'якого впливу - бюджетні місця в російських вишах. Зокрема, кількість стипендій африканцям Росія збільшила з 2,3 тис в 2022 році до 4,7 тис. в 2023 році, наразі там навчаються 35 тисяч африканців, шість тисяч - за російський кошт.

Натомість, російське повномасштабне вторгнення вдарило по зв'язках України з Африкою. Експорт на кілька місяців майже припинився через блокаду

портів, чимало з понад 20 тисяч африканських студентів мусили залишити країну через обстріли. Миротворці, чия присутність в Африці багато років була складовою іміджу України, мусили повернутися додому. Таким чином, Україні у діючих воєнних реаліях важко щось протиставити російським «подарункам», навіть надання стипендій студентам впирається у фінансові проблеми.

Окрім того, нинішня дипломатична інфраструктура на африканському континенті не сприяє ефекту значної присутності. Наприклад, сфери відповідальності кожного українського дипломатичного представництва [включають](#) від 3 до 10 країн. Водночас інколи ці держави ніяк не пов'язані одна з одною. Наприклад, посольство України в Марокко ще відповідає за відносини із Нігером і Центральньоафриканською Республікою. Ці країни не мають спільних кордонів і взагалі розташовані в різних географічних регіонах. Така ж ситуація спостерігається із посольством України в Тунісі, діяльність якого, серед іншого, охоплює відносини з Буркіна-Фасо та Ганою, які теж «відірвані» від основного поля роботи представництва (Туніс, Лівія, Чад).

Навіть наявна система посольств не працює на 100%. Серед тринадцяти установ акредитовані посли є тільки в дев'ятох. Відсутні дипломатичні представники найвищого рангу в Ефіопії, де знаходиться штаб-квартира Африканського союзу, у Нігері, найбільшій країні Західної Африки, а також Анголі. Недоукомплектованим також залишається кадровий склад посольств. Немає, наприклад, спеціалістів з економіки держав континенту, знавців суахілі чи представників України при регіональних міжнародних організаціях.

В такій ситуації найдієвішим способом протидії російському впливу на африканському континенті є налагодження нових дипломатичних зв'язків. Зокрема, за останні два роки Україна [активізувала](#) контакти з Африкою. З жовтня 2022-го глава МЗС Дмитро Кулеба здійснив чотири турне континентом, під час яких відвідав Сенегал, Кот-д'Івуар, Кенію, Гану, Ефіопію, Руанду, Мозамбік, Нігерію, Екваторіальну Гвінею, Ліберію, Марокко та Південно-Африканську Республіку. Під час візиту до ПАР торік у листопаді головний дипломат України підкреслив, що Київ хоче відродити активну співпрацю з африканськими державами, яка існувала до кінця 90-х років.

Також в африканській політиці [здіяний](#) Володимир Зеленський. Він провів перемовини з лідерами майже 20 країн Африки і оголосив про відкриття 10 нових посольств на континенті та торгового дому Україна-Африка, призначив спецпредставника України в регіоні Максима Субха.

Такої щільності дипломатичних візитів високого рангу ці країни точно не бачили за всі тридцять років з моменту встановлення дипломатичних відносин. Така активізація є однозначним сигналом з боку України в зацікавленості інтенсифікувати і наповнити відносини з країнами Африки новим змістом як в політичній, так і в економічній площині. Наступним кроком має стати відкриття нових дипломатичних представництв на континенті, тому що, як показує практика, сильні посольства і активні посли і команди на місцях є запорукою більш успішного розвитку двосторонніх відносин і більш активної співпраці в усіх сферах і секторах.

Російський вплив в Південній Америці [базується](#) на декількох підвалинах:

- Залежність низки країн (включно з Бразилією) від РФ (раніше СРСР) з часів холодної війни.
- Сільське господарство – постачання добрив до Бразилії та Аргентини, імпорт агропродукції з регіону.
- Енергетика – наприклад, у 2017 році «Росатом» уклав контракт на будівництво Центру ядерних досліджень у Болівії
- Вакцинна дипломатія – для низки країн закупівлі «Спутника V» мали вирішальне значення.
- Активна присутність медіа.

За підрахунками українського МЗС, у регіоні [діють](#) приблизно 100 російських інституцій: від посольств до торговельних, консульських і культурних місій, без урахування медіа іспанською та португальською мовами.

Наразі, все що Україна може протиставити такому впливу, це організація зустрічей, поширення інформації про Україну в соціальних мережах, яку виконують переважно посольства України в Південній Америці.

Окрім того, Україна не має достатньо [ресурсів](#), аби налагоджувати співробітництво із відверто антиукраїнськими країнами Південної Америки (Нікарагуа, Венесуела і Куба).

Таким чином, те, що Україна практично відсутня як впливовий гравець на південноамериканських ринках, стало одним із вагомих чинників, чому спостерігається прохолодне суспільно-політичне ставлення до Києва, особливо зараз, в умовах російської повномасштабної воєнної інтервенції. Україні знадобляться десятиліття, щоб стати спроможним гравцем в цьому регіоні. Сьогодні ж ведеться щоденна робота, щоб Україна не сходила з порядку денного в південноамериканських країнах.